

és a helyhatóság szervezeti felépítését, a városi közigazgatás újrafelállításának napját, a katonai szállítási kötelezettséget stb.

Az úgynevezett „felszabadítási váltságdíj” összegét a városi birtok értékéhez mérten szabták meg. Ez Újvidék esetében 80 000, Zombornál 150 000, Szabadkánál pedig 266 666 forint 40 krajcár volt. Újvidék és Zombor e váltságdíj összegét még a kiváltságlevél kiadása előtt befizette a kincstárba, Szabadka viszont utólag, 6 év alatt volt köteles törleszteni a kijelölt összeget.

Bačić e három dokumentum rendelkezéseinek aprólékos boncolgatásában külön kitér többek között a bírósági, pénzügyi, kereskedelmi, egyházi, közigazgatási, öröklési és büntetőjogi normák elemzésére, de a betelepítésre és a helyhatóság szervezésére, tevékenységére vonatkozó cikkelyekre is. Emellett összehasonlító vizsgálódás alá veti a három kiváltságlevél rendelkezéseit, jelezve az eltéréseket, pontosabban az egyedi rendelkezéseket.

Újvidék, Zombor és Szabadka esetében a kiváltságlevél elnyerése a 18. században egyet jelentett a korszerű fejlődés kezdetével. Azon fejlődéssel, amely az utóbbi kétszáz évben több szakaszon esett át, s amelyről többféle értékelést lehetne adni, de amelynek alapját minden bizonnyal a szabad királyi város státusának elnyerése alkotta. Ezt pedig, formailag éppen a Bačić által közreadott és behatóan elemzett három alapokmány szavatolta.

E kötet nemcsak a kutatóknak és szakembereknek lehet hasznos és érdekes olvasmánya, hanem a három bácskai város múltja iránt érdeklődő átlagolvasónak is.

NÉMETH Ferenc

S Z Í N H Á Z

MERT KELL EGY HELY . . .

Presser–Horváth–Sztevanovity: A padlás
Újvidéki Színház

. . . hol minden szólam hallható . . ., hol nem fáznak a csillagok . . . hol – fordítsuk le az előadásbeli dal szavait a mindennapi beszédre – mindenki jól, otthon érzi magát; ahol boldog (lehet). Akár néhány pillanatra, akár egy színházi előadás másfél–két órányi tartamára.

És ezt a rövid boldogságot nyújtja nézőinek *A padlás* újvidéki előadása.

Jóleső érzés volt nézni a bemutató közönségét, amely – különben igencsak tartózkodó, hidegen megfontolt szokott lenni, de most – harmadszor-negyedszer énekelte együtt a színészekkel a finálét, azt, hogy kell egy hely, hol . . . Az arcokról látszott, köszönik a színháznak az élményt, amely megérintette őket, feledtette a mindennapok megannyi gondját-baját, és figyelmeztet, hogy mindig van egy hely, kell lenni egy helynek, ahol jó. Hogy az életben vannak padlások, ahová Mamóka szilvás gombóccal törtet fel kedveskedve, ahol Robinson, a robot éppen akkor varázsol hóvihart, amikor kell, ahol az is tud

hegedülni, aki sohasem tanult, ahol a gonosz házmesterek csúnyán pórul járnak, nevetségesek lesznek. Ahol társakra találunk, ahol szeretnek bennünket, s ahol emlékünket megőrzik. Mert talán semmire sem vágyik úgy az ember, mint arra, hogy szeressék, s hogy ne feledkezzenek meg róla.

Újvidéken, az itteni nézőknek most erről szól ez a „félíg mese–félíg musical”-előadás. A legtöbbről, amiről az ember álmodozik, s amit a színház – általában a művészet – nyújthat.

Közel sem hibátlan produkció, de kit érdekel ez, amikor a közönség jól érzi magát, boldog. Mint a mesét hallgató-olvasó gyermek, aki a lehetetlent valónak fogja föl, azonosul a hősökkel, izgul a jókért, s kívánja a rosszak bukását. A színházi néző is pont ilyen: gyermek, s ezért öröme, lelkesedése valóban őszinte. Álmodik, mert erre az álomra szüksége van.

S bár a történetet nem kimondottan épületes – de melyik mese épületes, kivált ha musicalnek szolgál kanavászul? –, a nézőket ez nem zavarja. Hallja ugyan, amit a Rádinak nevezett rádiós mond nagy önérzetesen, hogy neki *itt* van dolga, de mintha inkább a kinyilatkoztatás folytatását fogadná el, érezné magáénak, hogy neki *itt álmai* vannak. Mintha a nézők is a Révészre várnának, aki magával viszi őket az emlékek bolygójára, mint a musical meshőseit, akikről a meseírók, a történetcsinálók egyszerűen megfélekedtek. A néző, a mindennapok kisembere joggal érzi magához közelinek a meshősöket, akik elügyetlenkedték életük nagy lehetőségét, mint a Herceg, aki a *Csipkerózsika* című mesében csak ömlengett, ahelyett hogy megcsókolta volna a csodaszép királylányt, s így nem lett az övé; akárcsak azokat, akikről mindenki megfélekedzik, mint Lámpásról, a *Hőfihétkéről* szóló mese nyolcadik törpéjéről, kit társai a bányában hagytak; vagy azokat, akik látják és kimondják az igazságot, mint a Kölyök *A császár új ruhája* című mesében, aki bátran őszinte mert lenni, s ezért életével kellene fizetnie, ha nincs ott Meglőkő, a néma hóhér, aki megkegyelmez neki, de akiről „jutalmul”, éppen úgy, mint a Hercegről, Lámpásról, a Kölyökről örökre megfélekedtek, s következőképpen nem jutottak el minden meshős boldog birodalmába, az emlékek országába. De magához közelinek érzi a néző a csupaszív kedves Mamókát, mindannyiunk nagymamáját, Rádit, a mindenhez értő, de a mellette s érte szenvedő lányt, Sünit, a zenekadémistát mégis észre nem vevő ügybuzgó-ügyetlen fiatalembert, s persze Sünit, az önfeláldozó szerelmest. És szívből utálja a néző Témüllert, a bajkeverőt, aki az előírások mögött nem látja az embert.

A néző valóban otthon érzi, érezheti magát ebben a történetben.

Otthonos a padláson. S ettől boldog.

És ettől jó ez az előadás. Nézőközpontú.

Az sem zavar, ha az énekhang – szükséges műszaki segédeszközök híján – bizony gyakorta gyengécske, alig hallható, ha a tér színeszi bejátszása olykor nem segíti a cselekményszintek érzékelését, egy-egy színész gesztusai nem szolgálják kellő mértékben a szerep kiteljesedését, s ezért észrevétlenek (Meglőkő: Szabó Attila, Kölyök: Jaskov Melinda f. h.), illetve típusteremtésre alkalmatlan túlzásokkal élnek csupán (Témüller: Pásthly Mátyás), s ezért kívül maradnak a színpadi eseményeken. Kárpótolhatnak viszont bennünket ezért a vendég Tasnádi Márton mindenekelőtt a mesét idézendő rendezésének többi munkatársai. Andreja Stefanov Djuzelev játékoságot segítő koreográfiája és a többi színész feltűnő jelenléte, amit sugárzó játékedvük bizonyít leginkább. Magyar Attila Lámpása egyszerűen színeszi remeklés, törpe is, egyéniség is, mesefigura és ember, akinek sorsa, története van. Lenner Karolina f. h. Sünije, kinek sugárzó tekintete és ragyogó arca alakformáló hitellelességű, neki elhithetjük, hogy szerelmes, és hogy szerelméért

minden áldozatra képes. Mezei Zoltán Rádija, aki egyszerre ügyes férfi és kétbalkezes kisfiú, hős, anélkül, hogy hősként viselkedne. V. Kovács Vera Mamókája, kinek tipegése-gügyögése is nagymamásan kedves. Szilágyi Nándor Detektíve, aki emberi vonásaival nyeri el rokonszenvünket. Giricz Attila Révész, akinek csetlő-botló naivsága tetszik. Akárcsak Csernik Árpád Hercegének méltóság és bizonytalanság közötti ingadozása. Nemkevésbé Németh Attila tökéletes robotléte vagy a középiskolás Kiss Ernő tapasztalatlanságból adódó hiteles rendőrügyetlenkedése.

A padlás Újvidéken közönségcsalogató szándékkal színre került ambiciózus vállalkozás, melynek főszereplője az, akiért az előadások készülnek, a színház van: a közönség.

GEROLD László